

Přepis MD 1998

Tomáš Halík

Dámy a pánové, dovoluji mi zahájit tuto multireligiózní reflexi chasidským příběhem:

Rabín Pinkas svým žákům jednou položil následující otázku: "Jak člověk pozná, že skončila noc a začal den?"

"Jde o okamžik, kdy jsme schopni na dálku rozeznat ovci od psa?" zeptal se jeden z žáků.

"Ne," odpověděl rabín.

"Je to v ten moment, kdy jsme schopni rozeznat datlovník od fíkovníku?" zeptal se jiný.

"Ani to ne," zněla rabínova odpověď.

"Tak, kdy tedy začíná den?" ptali se žáci.

"V tu chvíli," odpovídal rabín, "když pohlédneme do tváře nějakého člověka a poznáme v něm našeho bratra nebo sestru. Dokud toho nejsme schopni," řekl rabín Pinkas, "je stále noc."

Začínáme se ohlížet za končícím stoletím i tisíciletím. Tento rok si také připomínáme padesát let od podpisu Všeobecné deklarace lidských práv. Lidskost a tolerance určitě nezazněly v žádném jiném století tak hlasitě; v žádném jiném století však zcela jistě nebyly tak bezohledně znásilňovány. Heslem dneška je "globalizace" a to je také téma konference Forum 2000.

Uvědomujeme si možnosti a nebezpečí procesu propojování našeho světa. Toto meditativní shromáždění zástupců světových náboženství v pražské katedrále - duchovního centra českých zemí - chce být nápomocnou jiskrou naděje. Naděje, že tento proces se neodehraje v temnotě, chaosu, kde se spolu střetávají různé skupiny lidí naplněné temným pudem prosadit své zájmy, temnotou předsudků k neznámému a strachem z ostatních. Dialog mezi náboženstvími se nám snaží přiblížit chvíli, kdy budeme schopni ve tvářích cizinců poznat někoho blízkého, našeho bratra či sestru. Kdo jiný může pomoci uvědomit si bratrství celého lidstva než ti, kteří se seznámili - pomocí různých metod a pod různými názvy - se společným Bohem a univerzální vyšší mocí, jež nezná hranic a inspiruje srdce lidí k dobrotě a lásce?

Ohlédneme-li se zpět za minulostí lidstva, poznáme, že tak tomu nebylo vždy. Přestože náboženství proklamuje vyšší ideály, bylo často zneužito jako síla, která vyvolala střety mezi lidmi a mezi národy. A to se děje dokonce i dnes. Chápeme stále více, že nadešel čas, kdy každý z nás svou duchovní cestou vyjde z temnoty a začne se obracet se ke světlu a teplu.

Pokud by se globalizace měla uskutečnit pouze v ekonomické a politické rovině, vedlo by to ke studenému světu bez duše a srdce. Kdybychom se měli spolehnout pouze na ideu volného trhu myšlenek a vzájemnou konkurenci v duchovní sféře, pravděpodobně by se svět nestal lidským a pokojným domovem. Pokud bychom měli lpět pouze na skrblické "toleranci" ve smyslu "paktu o neútočení", dostalo by se nám lhostejného života bez možnosti opravdové komunikace, sdílení a vzájemného obohacování. Jestliže se budeme chtít rychle zbavit našich individuálních odlišností a budeme usilovat o vytvoření nějakého jediného utopického náboženství, svět zchudne a povede to k šedivosti a uniformitě.

Odmítáme takovou verzi společného světa, ve kterém by velcí a silní pohltili nebo opomíjeli ty slabé. Odmítáme svět, v němž nad duchem solidarity a respektu, který cítí lidé k sobě navzájem, převládne princip "každý za sebe" či nelítostná konkurence. Nechceme multikulturalismus v podobě kakofonie hlasů, z nichž každý se snaží překřičet ty ostatní, ale spíše jako symfonii vzájemné harmonie. Proces světového propojování si vyžaduje dialog mezi náboženstvími a duchovními tradicemi. Tento dialog se nesmí omezit na diplomatický kontakt. Musí v sobě zahrnovat celé spektrum života - od spolupráce v sociální a humanitární oblasti, ve sféře péče a ochrany přírodního bohatství k péči o sociální, kulturní a duchovní prostředí, které jsme zdědili. To vyžaduje vzájemné pochopení. A nesmíme zapomenout na moment meditativního ticha a otevírání našich srdcí přítomnosti nevyslovených tajemství, jež nás všechny navzdory našim odlišnostem pojí dohromady.

Chceme tady a teď prožít zážitek slavnostního setkání a duchovního propojení. Vítám všechny zástupce světových náboženství, kteří přijali pozvání. Vítám delegáty Fora 2000 a vážené hosty z veřejné a duchovní sféry naší země. A jménem organizačního výboru vítám všechny ostatní, kteří jsou ochotni zúčastnit se této výjimečné chvíli, jež vyjadřuje charakter této konference.

Rád bych požádal o několik slov našeho hostitele, arcibiskupa pražského a biskupa této katedrály, jeho eminenci kardinála Miloslava Vlků.

Miloslav Vlk

Pane prezidente, vážení hosté, milí přátelé.

Vítám vás v překrásné Praze, srdci Evropy, v katedrále sv. Víta, Václava a Adalberta.

V duchu bratrství se zde dnes sešli stoupcí různých náboženství. Nestalo se tak náhodou a nejedná se ani o pouhé formální gesto. Naše setkání na tomto místě je pokračováním cesty nastolené před 12 lety v Assisi, kam papež Jan Pavel II. pozval muže a ženy nejrozličnějších vyznání. Ne proto, aby se přeli o teologii, ale aby napomohli atmosféře bratrství a modliteb, aby se snažili rozvinout dialog. Nemělo však jít o neosobní, intelektuální či akademický dialog, ale o rozmluvu pramenící z přátelství. Tím, že se potkali a pohlédli si navzájem do očí, začali v sobě vidět bratry a sestry. Assisi od té doby už není synonymem konfrontace, ale místa setkání a žádání Boha o mír a poklid. Assisi se tak na sklonku tohoto tisíciletí stalo velkou, zářící inspirací pro mír mezi náboženstvími jako základu pro mír mezi národy. V Assisi se dostalo náboženskému dialogu nových a tvořivých vyhlídek.

Prorocké myšlenky prvního setkání se později ujali lidé ze Společenství svatého Adagia, kteří chtěli dát své osobní kouzlo ve prospěch dialogu, porozumění a míru. Každý rok pak organizovalo Společenství svatého Adagia s pomocí přátel, křesťanů a lidí jiných vyznání podobná setkání, kterých se zúčastňovalo stále více věřících. Někteří z vás jdou po této cestě od samého začátku.

Před pár týdny jsme byli svědky velkého a historického shromáždění v Bukurešti, s jehož závěrečným prohlášením bychom vás chtěli seznámit na konci tohoto setkání. Z potůčku v Assisi se stala řeka.

Během let na naší cestě nikdo nikdy nezamýšlel vytvořit jakousi syntézu různých náboženství. Žádný návrh na vytvoření nějakého supernáboženství se také neobjevil. Nikdy jsme před sebou nezatajovali rozdíly ve víře. Bylo jasné, že osobní přesvědčení a víra nejsou důvodem k rozdělení, ale spíše motivem k porozumění a hledání jednoty. Hledání jednoty je výrazem našeho společného přesvědčení, že životu se může dařit, jedině pokud je svobodně sdílen a když je obohacen o rozmanitost. To platí do té doby, kdy je v nás zakořeněna pravda o tomto přesvědčení.

Odpovědí na nejnějnější touhu lidského srdce je sdílení naší humanity, jejímž zdrojem je Bůh. Někdo může samozřejmě namítnout, že náboženství hrála roli ve vyvolávání konfliktů, dopouštěla se násilí a podílela se na nedostatku porozumění mezi lidmi - ano, to je pravda. Dějiny světa jsou poznamenány konflikty, válkami, násilím, nedostatkem porozumění. A podíl viny nesou i věřící.

Hlavně z tohoto důvodu jsme my věřící cítili potřebu žádat o odpuštění a nabízet odpuštění za zlo, kterému jsme nezabránili, za zlo, jež bylo ve jménu náboženství páčáno proti lidstvu a tím pádem proti Bohu.

Co se však odehrává před našimi očima není důkaz bojů, násilí a konfliktů. Dnes spatřujeme důkaz míru a Boha. Nevyplýval z nějakých jednání nebo smluv - to, co zažíváme, bychom mohli nazvat triumfem přátelství. Když se nad tím hlouběji zamyslíme, uvědomíme si, že se před námi rozprostřel jakýsi obraz, ikona jednoty v rozmanitosti - jednoty, ne uniformity. Víra nerozděluje, ale sjednocuje. Víra umožňuje pracovat na sjednocení. Možná je dnešní výjev také prorockým znamením pro současný svět.

Cesta, po které již léta kráčíme, je cestou pokory. Pokory těch, jež nevěří v sebe, nýbrž v Toho, kdo je nad námi. Je to cesta pokory, ale ne slabošství. Nalezli jsme na ní sílu odpovědnosti, moc modlitby a svatou odpovědnost poutat každého věřícího k lásce a službě míru. Tento objev je výzvou pro každého věřícího člověka, aby se ze všech sil snažil najít novou odvahu. Ustrnulé vzorce našeho chování a našich tradic přetváří moc lásky a pokorná odvaha toho, který zjistil, že člověk nemůže sloužit bohu bez služby míru mezi lidmi, národy a náboženstvími a je si toho stále více vědom.

Dospěli jsme na konec tisíciletí. Ušli jsme spolu dlouhou cestu. Chceme pokračovat v této jednotě srdcí, jakkoli rozdílné mohou být naše historie, kultury a tradice. I když jsme možná na začátku našeho usilování, jsme svědky postupného skládání harmonické mozaiky míru. Chtěli bychom, aby to viděli všichni, a není důležité, kde žijí - a zvláště pak ti, jež prožívají hrůzy války a jsou obětmi etnické a náboženské nenávisti, zvláště ti, kteří zavření ve vězení čelí nespravedlnostem. Jsou zbaveni svobody, odsouzeni k smrti nebo nedůstojné budoucnosti. Obraz, který dnes malují, je dar od Boha.

Tento den je Božím dílem. Bůh znamená Mír.

Tomáš Halík

A nyní bych rád požádal pana Kóei Kaniho, který zde zastupuje jeho svatost Eshina Watanabe, patriarchu tendaiské buddhistické školy, aby se jako první zástupce světových náboženství ujal slova.

Kóei Kani

Dovoďte mi vyjádřit mé pohnutí z této chvíle a též mé hluboké uznání těm, jež se podíleli na přípravě a

organizaci letošního Fora 2000. V první řadě člověku, který celou tuto akci inspiroval - prezidentu Václavu Havlovi. Jeho svatost patriarcha Eshin Watanabe tentokrát nemohl přijet do Prahy osobně, a tak jsem byl požádán, abych ho tu zastoupil.

Zakladatel duchovního centra na hoře Hu nazývané "Horou matkou" japonského buddhismu, Saicho, učil, že "bohatstvím národa jsou lidé inspirovaní duchem cesty", a že "největší milosti, jaké se člověku může dostat je, když opomine sebe sama a slouží druhým". Rozvíjení tohoto největšího národního bohatství považoval Saicho za své hlavní životní poslání. Po více než 1200 let mniši Tendaiské školy usilovali o naplnění jeho odkazu tradičními formami duchovních cvičení. Nejznámější jsou pravděpodobně Dvanáctileté odloučení a Tisícidenní pouť okolo vrcholu hory.

Mnich, který se rozhodne podstoupit Dvanáctileté odloučení, nesmí celých dvanáct let ani na krok opustit svou poustevnu na hoře a musí se věnovat studiu teorie a její praktické aplikaci. Tisícidenní pouť okolo vrcholu hory je zvláštní druh asketického cvičení, během kterého mnich urazí 30 - 85 kilometrů denně po strmých pěšinách vyšlapaných na svaté hoře zvěří. Je v dokonalé jednotě přírodou.

Buddhistické učení se zakládá na objevu, který učinil Shayamuni, když meditoval pod Stromem probuzení. Zažil jednotu podstat člověka a přírody nebo, použijí-li termíny prastaré indické moudrosti, brahmatu, neboli hmoty, ducha vesmíru a atmana, věčného jádra osobnosti - jedince. Myšlenka, že "i ta nejprostší květinka, stejně jako stromy, řeky a hory, má buddhistickou podstatu", je přirozeným pokračováním tohoto objevu. Nejen vše živé, ale také hory, řeky a dokonce i zemský prach, se stále mění v harmonii s velkým zákonem vesmíru. Z pohledu tohoto zákona není nic vyššího či nižšího, protože jakékoliv bytí je možné jen ve spojení s existencí jiných věcí. A jako taková je existence založena na sebeovládání, vzájemném respektu a kompromisu; je naplněna úctou a vděkem k ostatním. Lze prohlásit, že buddhismus je učením o symbióze.

Vědomí, že všechny druhy bytí ve vesmíru mají svou buddhistickou povahu může být také vyjádřeno následujícími slovy: tento svět je ztělesněním Buddhova smíru, a tudíž s ním nelze zacházet jinak než s hlubokou úctou. Což však nevyčerpáváme přírodu, jež je ztělesněním tohoto smíru? To už jsme zapomněli, jak k přírodě přistupovat s náboženskou úctou, copak se nám z našich srdcí vytratil respekt k duchovnímu pilíři všeho bytí? Měli bychom si uvědomit, že nežijeme díky našemu snažení, ale jsme spíše "necháni žít". A to není možné na úkor druhých bytostí.

Jsem přesvědčen, že civilizační pokrok, který není spojen s uvědomováním Pravdy, jež pro nás znamená ztělesnění Buddhova učení a jeho přístupu k přírodě, neposkytuje dostatečnou podporu životu. Náš duchovní život, jak jsem ho popsal na začátku, jsme po staletí praktikovali, abychom se přiblížili záhadě Pravdy. Podle mého názoru je životním posláním každého člověka poznat pravdu a žít s ní.

Než zapředeme debaty o míru a globálním prostředí, měli bychom mít vždy na paměti, že nám bylo "dovoleno žít". Také v takovém duchu se můžeme společně modlit.

Dovolte mi na závěr projevit hlubokou naději, že Forum 2000, vzniklé z iniciativy prezidenta Havla, přinese spoustu ovoce. Děkuji vám za pozornost.

Tomáš Halík

A nyní bych rád požádal o slovo rabína Alberta Friedlandera z Westminsterské synagogy v Londýně a děkana Fakulty Leo Baecka.

Albert Friedlander

Draží přátelé, už jsme se probudili, uvědomujeme si realitu sdílených modliteb a obav. Toto je multireligiózní shromáždění a nepotřebuje teologii, liturgie nebo rituály. Postačí, když přijmeme slova, která včera večer vyslovil prezident Havel. Totiž, že víra přesahuje náboženský rozměr, že ji lze nalézt i v jiných místech než je kostel, chrám, mešita, ašram nebo synagoga. Je to součástí způsobu života. Henry Kissinger nám dnes ráno připomenul, že v politice - a já přidávám náboženství - musí být patrna morální pravda. Nyní se v této katedrále pokusíme najít absolutní prohlédnutí a zkušenosti a obrátíme se zpátky k našim kořenům. Bibli a zvláště Knihu žalmů spousta z nás zná. Citovat něco hebrejsky v katedrále je nanejvýš vhodné.

"Hospodin je můj pastýř, nebudu mít nedostatek. Dopřává mi odpočívání na travnatých nivách, vodí mě na klidná místa u vod, naživu mě udržuje, stezkou spravedlnosti mě vede pro své jméno. I když půjdu roklí šeré smrti, nebudu se bát ničeho zlého, vždyť se mnou jsi ty..." (Žalm 23)

Možná, že v centru našich úvah není jen vědomí něčeho nad námi, ale i vědomí temných roklí šeré smrti,

kterými v těchto dnech kráčíme. Jestli tím myslíme místa, kde je spousta smutku, bolesti a smrti není podstatné. Možná, že v naší zemi, v kterékoli zemi, jsou místa temnoty a smrti. A tam potřebujeme jednoduchost, o které jsme mluvili dnes ráno - jednoduchost víry, jež je pro nás tak důležitá. Tím způsobem se spolu modlíme, k Bohu, jeden k druhému. Moje modlitba není snadno přijímána v jakémkoli společenství. Záleží mi na tom, protože když se přiblížím ke svým bližním, naleznu skutečného Boha skrze ně. Abychom mohli sami nalézt Boha, musíme jej hledat v druhých. Na cestě, po které kráčíme záleží na strašně moc věcech. Korunní princ Hassan nám včera večer vzkázal, že bychom měli přejít od civitas k humanitas. Máme před sebou ještě dlouhou cestu. Pamatujte, co napsal Robert Frost: "Než usnu musím ujít míle/Musím splnit sliby a ujít míle než usnu/Ujít míle než půjdu spát."

Máme před sebou dlouhou společnou cestu údolími temnoty, minulosti, přítomnosti a budoucnosti. Papež včera kanonizoval Edith Steinovou za svatou. Prohlásil, že celému světu připomínala utrpení židů v koncentračních táborech a samozřejmě, že byla katolickou svatou. Její vyznání bylo židovské. Z kláštera ji odvedli samotnou, ostatní řeholnice tam zůstaly. Je ale nesmyslné přiznávat zármutek pouze jednomu nebo tvrdit, že holocaust byla zkušenost jen některých z nás. Kouř z osvětivských komínů je velkou částí našeho dnešního bytí. Dýcháme jej, stejně jako jed z Černobylu, který je stále v atmosféře a ničí svět kolem nás. Musíme se naučit, že temnota je součástí minulosti i přítomnosti - věci, jež nelze popřít. Známe Marxův výrok: Náboženství je opium lidstva. Bylo to vlastně míněno pozitivně. Opium v dobách bolesti může uzdravovat. Ale v době dnešních léků - ať už jde o Prozac nebo o nové úžasné léky, které z nás udělají nadlidi, je smyslem náboženství přinutit nás cítit bolest, uvědomit si soužení světa a přiblížit nás k Mitmeschovi, k jinému člověku, který je a musí být součástí našich životů. Takovým způsobem se od sebe můžeme učit a přiblížit se k Bohu.

Slyšel jsem výrok Hermana Cohena, že je v podstatě neokantovec. Můžete to brát tak, že říkal dobré věci o důvodech, které jsou důležité pro to, aby si náboženství uvědomilo potřebu racionality, pochopilo, že jsou univerzální cíle, jež nás mohou a měly by sjednocovat. Neinspiruje nás nakonec filosofie, ale naše srdce. Říká nám, co můžeme v tuto chvíli společně činit. Byl jsem tu minulý rok a hluboce na mě zapůsobil projev kardinála i ostatních. Ještě větší dojem na mě udělali všichni přítomní. Něco z tohoto shromáždění vyšlo. Člověk nezmůže nic, jestliže nenavážeme spojení, jestliže se myšlenky a naděje obsažené vně i uvnitř náboženství nespojí v pátrání po něčem, co vychází ze světa temnoty, z těchto střepů naší kultury. Hledáme mír. Přestaňme na chvíli a v klidu a tichosti se přiblížme jeden druhému, přiblížme se míru.

Bůh dává svým dětem sílu. Žehná jim mír. Amen.

Tomáš Halík

A nyní uslyšíme hlas islámu. K tomuto shromáždění promluví pan Fawzy Fadel El Zefzaf z Káhiry, který je tajemníkem Al Azharské univerzity a zastupuje jeho eminenci, Velkého Immáma, Šejka z Al Azharu.

Fawzy Fadel El Zefzaf

Vaše excelence, presidente Havle, vznešené shromáždění, vážené Forum

Mír, božská milost a požehnání s vámi.

Je to pro mě velká čest být zde s vámi jako zástupce jeho eminence, Velkého Immáma, Šejka z Al Azharu.

Pokládám za šťastnou okolnost fakt, že se na milé pozvání prezidenta České republiky koná tato konference v době, kdy dáváme sbohem 20. století, jehož události byly pro lidstvo tak bolestivé. Století, ve kterém miliony nevinných lidí padly za oběť následkům dvou světových válek, regionálních konfliktů a hegemnickým a expanzionistickým ambicím jistých států.

Uběhlo století, během něhož byly lidé zbaveni území, na které měli legitimní právo, století, během něhož byly celé národy vypuzeny ze svých domovů s vědomím či dokonce podporou jistých velmocí. Těch samých velmocí, jež rozšiřují práva svých vlastních občanů, zatímco to samé jiným národům odepírají.

Století, jedinečné v pokroku vědy a jejích aplikací, ale také v ničivém, smrtícím množství zbraní a jednání tak cizího morálce a principům božských náboženství, která zakazují nezákonné vraždy lidských bytostí a proklamují lidskou důstojnost a svobodu, která vyzývají k užívání všech věcí na této planetě, na této Zemi, v mořích i řekách, ve vzduchu i nebi, v zájmu služby lidstvu a pro blaho člověka.

Každý, kdo se v tomto století nadýmá pýchou a chlubí se zázraky své vědy, vyspělými technologiemi, dobytím vesmíru a objevem nových galaxií, by se měl spíše hluboce stydět, když uslyší, že v tomto století byly vynalezeny ďábelské zbraně hromadného ničení, a že těchto sto let bylo svědkem rasové segregace států a lidí pocházejících z jedné matky a jednoho otce.

Pane prezidente, Vaše vzácné pozvání na Forum 2000 přišlo ve správnou chvíli, ve chvíli, kdy vítáme jednadvacáté století a žádáme zlepšení věcí lidských. Chceme dosáhnout stavu svobody, spravedlnosti, bezpečí, míru, štěstí a blaha pro všechny lidi světa bez výjimky a bez upřednostňování jedněch v rozdělování společného majetku.

To nenastane bez návratu k morálce božských náboženství a bez prosazování lidských práv tak, jak jsou vyjádřena těmito náboženstvími a ne jak jsou vynucována organizacemi zmítajícími se přáními a manipulacemi mocných národů.

Implementace lidských práv vyjádřených božskými náboženstvími povede k zavedení spravedlnosti a rovnosti mezi lidmi, protože Bůh je jeden a je Pánem všeho Stvoření. Před Bohem jsou si všichni lidé rovni ve svých právech i povinnostech.

Prosazení těchto vznešených cílů záleží na harmonii mezi vědeckým pokrokem a principy a hodnotami božských náboženství, jež povedou vědu k tomu, aby dala své objevy ve prospěch obecného blaha, ne zla, a které povedou vědu k rozvoji a ne k destrukci, k podpoře lidského štěstí a ne ke strádání.

Nakonec bych se chtěl zmínit o významu dialogu mezi božskými náboženskými a povinnosti duchovních přiblížit se svým protějšku, spolupracovat na rozšiřování společných hodnot jejich náboženství a hlásat lásku a bratrství mezi všemi lidmi a dodržování Božích přikázání stoupenci všech vyznání.

Úspěch bude Božím dílem.

Mír, božská milost a požehnání s vámi.

Tomáš Halík

Jménem křesťanů bude mluvit poslední řečník, monsignor Václav Malý, světící biskup pražský.

Václav Malý

Dnes se hodně mluví a píše o míru. Mír je také tématem mnoha jednání. Mír však neznamená jen klid zbraní, prostředí bez nenávisti nebo stav bez války. Mír také neznamená rozvoj velkých vizí. O pádu mnoha velkých vizí tohoto století toho víme dost a dost.

Počátek velkého světového míru je v srdci každého člověka - tím, že přijme Stvoření za svůj domov, za ohromný nezasloužený dar, který mu byl dán do péče; tím, že s úctou a skromností dá přednost službě před panováním. Žijeme v době, jež oceňuje výkonnost; mír v srdci člověka od výkonnosti osvobozuje, umožňuje mu, aby svou identitu neodvozoval od svého úspěchu a od toho, co pokládá za důležité nebo co pokládají za důležité ostatní. Svobodný není ten, kdo je ovládán svou prací, ale ten, jež je schopen se jí vzdát. To je člověk s mírem v srdci.

Mír v srdci znamená smíření člověka se sebou. Každý z nás má nějakou slabost, chybu, každý se někdy ocitne v temnotě, cítí se ohrožen, zažívá neúspěch či dokonce ztrácí naději. Předpokladem míru v srdci je přijetí sebe sama se všemi svými nedostatky a osvobození se od potřeby sobě nebo jiným něco dokazovat.

Mír také znamená smír s ostatními - nejde o pouhou toleranci, ale chápání druhých jako obohacení vlastních omezených obzorů, omezeného vidění. Člověk musí jinakost ostatních brát vážně a vítat ji, nesnažit se přetvářet druhého k obrazu svému, ale umožnit mu rozvinout jeho vlastní já. V tom nejhlubším smyslu znamená mír v srdci smíření s Bohem - to, že se člověk nechápe jako střed všeho dění, jako něco hodné uctívání a zbožňování, ale že ví jak zacházet s darem a být za něj vděčný.

Je po nás žádáno strašně moc, ale nejsme sami. Bůh nám nic nedluží. Přišel jako Ježíš Kristus, aby s námi hovořil a přijal náš úděl za svůj. Nechová se jako Bůh - žádající, ukazující a rozkazující. Je však Bohem, jenž přijal naši slabost a přetváří ji v sílu do té doby, dokud budeme ochotni chápat sebe ve své slabosti. Bůh v Ježíši Kristu pronikl do našeho lidství. Není vzdáleným Bohem, ale Bohem mezi námi a v našich srdcích. A aby mohl člověk takovému Bohu sloužit, musí mít v srdci mír. Jen tak překročíme práh opravdové svobody a skutečné zralosti. A tam se mohou potkat ti, kteří uznávají Božskou suverenitu. Tam se nebudeme navzájem považovat za konkurenci, za lidi soutěžící o přízeň těch, jež nevědí o Bohu nic, tam všichni - nejen bok po boku, ale společně - budeme sloužit lidské důstojnosti. A v tu chvíli se pokusíme vyzvat ostatní, aby s námi kráčeli po cestě k Bohu, jenž je nositelem míru. Jelikož neumíme vytvořit podmínky pro mír v našich srdcích; Bůh sám může dát mír.

Tomáš Halík

Ať je toto shromáždění jakkoli unikátní, je pouze jedním krokem na dlouhé cestě, na které se setkávají jednotlivá náboženství, jež usilují o porozumění, o chápání jinakosti druhých jako něčeho obohacujícího a ne ohrožujícího. Často zmiňované setkání v Assisi uskutečněné z iniciativy papeže Jana Pavla II, bezpochyby začalo tento proces mírového, chápajícího a vzájemně se doplňujícího dialogu světových náboženství. Jeho pokračování jsou každoroční shromáždění. Dnešku předcházelo v srpnu velké setkání zástupců světových náboženství v Bukurešti.

A nyní nám pan Mohammed Amine Smaili, profesor islámských studií na univerzitě v Rabatu a poradce marockého krále v náboženských otázkách, který se zúčastnil celého procesu, připomene jednotlivá zastavení na této cestě. Po jeho projevu přečte biskup Malý prohlášení Bukurešťského shromáždění.

Mohammed Amine Smaili

Pochválen buď jediný Bože.

V tomto chrámu Páně, kam jsme se uchýlili, aby se nám dostalo Jeho požehnání, přemýšlím o historii míru mezi náboženstvími světa. V roce 1980 oslovil papež Jan Pavel II setkání zástupců světových náboženství; přečetl jsem jeho řeč v Assisi. Ve stejné době dokončoval Henry Kissinger svůj plán míru na Blízkém východě, který se dá charakterizovat slovy: "pomalu, pomalu, ale jistě". Už jedenáct let poznáváme náboženskou globalizaci a mé přesvědčení se narodilo v Bruselu, neboť globalizace ať už ekonomická, politická nebo sociální nikdy nemůže přinést lidem mír. Jen Bůh může dát mír, jelikož mír je posvátný dar. I když budu velmi, velmi bohatý a velice mocný, nemusím být šťastný. Jen od Boha se mi může dostat hrdosti, pokud si uchovám svou identitu a zároveň se vzdám své rasy a barvy pleti. Podobné dary lze vidět v Jeruzalémě, kde jsem v katedrále plně vstřícnosti a aktivity - jak to Bůh chtěl - spatřil bok po boku bohaté a chudé, mocné a slabé. Takové soužití si možná nepředstavoval ani Henry Kissinger, když sestavoval svůj mírový plán pro Blízký východ. Ortodoxní katolíci i ti, kteří nenacházeli své místo na zemi, hleděli vzhůru. Při odchodu jsem myslel na sebe - na muslima narozeného na jižním, chudém a nevzdělaném kontinentě - a na koho jsem nenarazil u dveří katedrály? Potkal jsem muslima, držícího klíč ke katedrále. Pociťil jsem hrdost: to mohl zařídít jen Bůh. To je ten skutečný mír, dr. Kissingere, klíč od křesťanství v ruce muslima. Arabští křesťané mezi sebe pozvali muslima.

Pohleděl jsem do očí hlavního pařížského rabína. On v těch mých viděl slzy, protože jsem byl tak šťastný z tohoto soužití náboženství. V Assisi a Bruselu papež prohlásil, že jediné soužití, jediná globalizace, která může v budoucnu převážit, je globalizace z vůle Boží a ne z vůle ekonomie. Hlavní rabín Paříže odpověděl na otázku v mých očích: "Kde je židovský prvek?" slovy, že synagoga je v sousedství katedrály. A mír, který zvítězí, nepřijde "pomalu, pomalu", ale z Boží vůle. My, on a já, křesťané, my vnímaví lidé náboženství, jsme velmi váhaví. To je pravda. Ale proč? Protože usilujeme o mír malými krůčky. A to je jediná jistá věc. Tuto zkušenost jsem si zopakoval v Bukurešti. Já, jemuž se dostalo výsady putovat do Jeruzaléma a vidět mešitu Al Asqua, velkou katedrálu a Zeď nářků, jsem byl také v Bukurešti. Pociťoval jsem to jako poctu, protože hlavní hosté byli katolíci. S velkým potěšením jsem viděl katolíky navštívit příznivce ortodoxní církve. To však ještě nekončí. Božský mír je ohromný a nádherný: ortodoxní nepozvali jen katolíky, ale také žida a mne - muslima. Cítím, že výzva Jana Pavla II z Assisi se neseťkala s velkou odezvou jen v Jeruzalémě, ale též v Bukurešti.

A dnes jsme v Praze, v této kolébce, kde se prezident Havel snaží svůj lid vést od pádu berlínské zdi, ukazuje mu v malých krocích - pomalu, pomalu, ale jistě - cestu k míru, k náboženské globalizaci, která nepřináší chaos, ale naplňuje národ mírem.

Svět má jen jednu bolest. A co je touto bolestí? Netrpí ti, kteří ztratili oko či nohu, ani ženy pro něž pracujete, paní Hillary. Ne, to není ta pravá bolest. Pravá bolest postihne člověka bez duše, člověka, v jehož mysli vládne chaos. A proč je papež jediný muž, který nám - muslimům a židům - podává pomocnou ruku? Jelikož pochází z Varšavy. Viděl tolik židů poslaných na smrt. A ti židé měli náboženství. Netrpěli kvůli své rase, ale proto, že stáli za svým náboženstvím. Také my chceme prožívat své náboženství, chceme žít v míru a důstojnosti. To je pravá globalizace.

Děkuji vám za pozornost.

Václav Malý

Jsme lidé rozdílných vyznání a pocházíme z různých částí světa. Sešli jsme se v Bukurešti, abychom žádali Boha o velký dar míru. V těchto dnech nás Bůh naplnil hlubokým vědomím svaté ceny míru. Bůh miluje mír a nemá rád války. Všemocný je ve své podstatě Bůh míru a různá náboženství nikdy nemohou ospravedlnit nenávisť, násilí a válku. Každý, kdo zneužívá Božího jména k nenávisti a zabíjení druhých, se odchýlil od opravdového a neposkvrněného náboženství. Boží jméno nikdy neznamenal válku a nenávisť.

Ano, Mír a Čistota jsou pravými jmény Boha. Tyto posvátná jména nás zavazují k šíření míru s láskou, spravedlností a porozuměním. Bez služby míru nelze sloužit Bohu. Toto shromáždění nás, věřící, zavazuje s větším odhodláním sloužit věci míru ve svých komunitách.

Zavazuje nás též k otevření našich srdcí a srdcí našich bratrů a sester víře a lásce. Protože počátkem války a míru je lidské srdce. Někdy se může zdát, že vzpomínky na nespravedlnost a utrpení, společně se snahou zajistit sebe sama, ospravedlňují rozdělení, rivalitu a konflikty. Budoucnost však nespočívá ve válkách a rozdělení. Nedorozumění vedou k rozepřím a z kultu nenávisti se rodí násilí. Budoucnost však spočívá pouze v míru.

Nechme příští generaci svět bez nenávisti a válek, svět oplývající mírem. Přišli jsme sem jako lidé hledající mír. Nejednáme kvůli nějaké hmotné síle nebo z donucení. Jsme věřící. Věříme, že víra je zdrojem mírové síly, jež dokáže změnit svět. Moc náboženství je ve víře a lásce. Prohlašujeme, že v této lásce není místo pro svatou válku, jen mír je svatý.

Mluvit v náboženství o válce je absurdní, jde o rouhání proti Bohu. Vyzýváme všechny, kteří válčí a zabíjejí jménem Božím: Přestaňte! Nezapíjejte! Hovořme spolu a Bůh nám ukáže světlo. Vyzýváme všechny, jež pošlapávají lidské bytosti a Stvoření a žádáme úctu pro vše živé a pro všechno, co bylo stvořeno. Ať se náboženství nikdy nestane pohnutkou pro nenávist, ničení a vzájemné rozbroje.

Když skončil světový konflikt a padla zeď, lidstvo doufalo, že nadešla doba spravedlnosti a míru. Konec tohoto velkého století je však poznamenán novými konflikty, utrpením a dalšími zdmí. Posílení moudrostí víry a zkušenostmi tolika bolestí oznamujeme, že válka je šílenství, a že ničení druhých se nemůže nikdy stát zdrojem úspěchu. Válka bude vždycky porážkou člověka a přestupkem proti Bohu. Kéž by se nám jen podařilo vzbudit větší znalost pravdy, že bolest jediného člověka kdekoliv na světě je zbídačením celé planety!

Žádná nenávist a konflikt nedokáží čelit modlitbě, odpuštění a lásce. Proto žádáme odpuštění, jakože i sami odpuštíme. Proto jsme se v těchto dnech učili dialogu. Lék dialogu může opravdu vyléčit tolik různých nedorozumění a rozepří mezi národy a náboženstvími. Dialog ukazuje, že válka a nedorozumění nejsou nezlomné. S dialogem není nic ztraceno. V míru a poklidu je možné vše. Takže - už žádné války! Modlíme se k Bohu, aby skrze modlitby všech věřících obdaroval svět zázračným darem míru a klidu.

Ceremonie zapalování svíček jako symbol smíření a naděje

Tomáš Halík

Nyní bych rád požádal zástupce Společenství svatého Adagia, pana Leonarda Embertiho, aby přinesl svíčky. Plamen je také symbol naděje, porozumění a smíření. Prosím přítomné zástupce světových náboženství, aby zapálili svíčky.

A pak bych rád požádal účastníky konference Forum 2000, příslušníky přicházející z nejrůznějších civilizací, kontinentů a národů, aby zapálili svíčku jako symbol jejich odhodlání udržet v tomto světě mučeném nenávistí a předsudky plamen naděje.

pan Václav Havel
paní Hillary Clintonová
pan Henry Kissinger
paní Hanna Suchocká
pan Karan Singh
pan Gareth Evans
pan Sergej Kovaljov
pan Osvaldo Sunkel
pan Martin Bútora
pan Mehmet Aydin

Ať plamen naděje, jež jsme dnes zapálili, osvětluje naše mysli a srdce a nikdy neuhasne.